

Nationalismens tveeggade svärd

Premiärminister Thaksins uppgång och eventuella fall

av

Pierre Wiktorin

Den tillförordnade thailändske premiärministern Thaksin Shinawatra framstod som en befriare vid parlamentsvalet 2001. Thailand, som hade drabbats mycket hårt av den sydostasiatiska krisen, var i befolkningens ögon i händerna på Internationella Valutafonden (IMF) och Världsbanken. Den sittande regimen med demokraten Chuan Lekpai som premiärminister kritiserades hårt för att ha sålt ut landet till amerikanska intressen. Thaksin från partiet Thai Rak Thai ("Thailändare älskar Thailand") var inte sen att spela på den nationalism som ständigt finns närvarande i den sydostasiatiska monarkin. Han betraktades dessutom av många som en frisk fläkt i den thailändska politiken då hans bakgrund inte är karriärpolitikerns utan företagsledarens. Om någon skulle kunna rädda Thailand så var det väl ändå Thaksin, verkade många resonera, trötta på korrupta politiker som de var. Men nu faller Thaksin på eget grepp. Nu är det honom som ropen på avgång gäller och alla väntar nu på att H.M. kung Phumiphol ska ingripa för att undvika ett nytt 1992 då hundratal demonstranter sköts ner av militär på Bangkoks gator.

Den utlösande faktorn till att demonstrationerna fått den omfattning de har i skrivande stund (upp mot 100 000 demonstranter den 5/3) är utan tvekan familjen Shinawatras försäljning av Shin Corp till Temasek, ett av Singapores stat helägt företag. Det är svårt att veta vad gemene demonstrant anser vara värst i den här historien; att Shinawatra sålde ut det företag som dominerar telekomtrafiken i Thailand till en främmande regim eller att köpet genomfördes på ett sätt som innebar att säljarna helt undgick beskattning på motsvarande 14,5 miljarder kr. Oavsett vilket vandrar Bangkokborna nu återigen ut på gatorna för att vädra sitt missnöje med vad de uppfattar som egoistiska politiker, och föga förvånande engagerar sig även medlemmar i den asketiska rörelsen Santi Asok i protesterna. Demonstrationståget den 5 mars leddes av Santi Asokes munkar i bruna kåpor medan en av inriktningens främsta profiler, forna generalen och politikern

Chamlong Srimuang, uppmanade deltagarna att behålla lugnet. Att just Chamlong träder fram i denna tid ger även det påminnelser om demonstrationerna 1992. Det var nämligen samme man som organiserade det uppror bland Bangkoks medelklass (huvudsakligen) som fick den dåvarande regeringschefen general Suchinda på fall. Många TV-tittare minns säkert bilderna på hur Suchina och Chamlong kröp fram till H.M. kung Phumiphol för att få uppmaningen att sluta fred och det verkar som om åtskilliga thailändare önskar kungens ingripande även denna gång. Såväl Thaksins motståndare som förespråkare har uppvakttat monarken med önskningar om ett ingripande. Hittills har dock inget sådant skett men skulle väl den högt ansedde statschefen yttra sig i en eller annan riktning, så kommer med all sannolikhet hans önskan att infrias. Ingen thailändsk politiker överlever kungens uttalade missnöje.

Santi Asok är som nämndes ovan en tämligen asketisk buddhistisk rörelse vars anhängare utgör en bråkdel av *mahanikays* och *thammayuts* (de två inriktningarna inom den theravadiska sanghan). Thaksin själv är dock inte vidare asketisk i sin framtoning utan förefaller snarare utgöra en relativ typisk välbärgad buddhist som donerar stora summor pengar till den buddhistiska munkorden. På det viset skiljer sig han sig inte så mycket från sin föregångare Chuan Lekpai. Thaksin har dock valt att under den ekonomiska kris som Thailand nu återhämtat sig ifrån, i betydligt högre grad än Lekpai åberopa nationen Thailands tre pelare; folket, monarkin och buddhismen. Jag ska kort redogöra för en del av konsekvenserna med denna politik som, naturligtvis kan det tyckas, inte är speciellt populär bland den del av Thailands befolkning som inte är buddhister. Man skulle rent av kunna hävda att den buddhistiskt färgade nationalism som Thaksin förespråkar allvarligt förvärrat det känsliga läget i södern, där separatistiska islamistiska grupperingar sedan länge haft sitt främsta stöd.

Vad som gjorde Thaksin så omåttligt populär under sin första mandatperiod var i mångt och mycket att han avvek från den neoliberala politik som Internationella Valutanfonden förspråkade i sitt krispaket för Thailand. Mot IMF:s rekommendationer införde han en politik där staten i betydligt högre utsträckning än tidigare gick in med stödpaket till regionerna. Thaksins mål att Thailand skulle ta sig ur depressionen och så småningom kunna räknas till den välbeställda världens nationer, skulle genomföras med ett system där staten premierade thailändska företag och varor. "If I want to play golf with Tiger Woods... Tiger must give me enough handicap", sammanfattade Thaksin sin politik i ett tal 2003 (Phongpaichit & Baker 2004: 100). Genom att subventionera thailändska varor och på så vis förbättra möjligheterna att kunna hävda sig mot den ekonomiska världseliten, vann Thaksin framförallt landsbygdsbefolkningens hjärtan. Därtill kom en kostsam men mycket populär sjukvårdreform som kraftigt reducerade kostnaderna för läkarbesök. Inte mer än 30 baht, ca 6 kronor, skulle ett läkarbesök på utvalda sjukhus få kosta vilket radikalt förbättrade de fattigas möjlighet till sjukvård. Det bör i sammanhanget nämnas att den

lagstadgade minimilönen i Thailand, dvs den lön som majoriteten av den blå- och vitkragade arbetarklassen får, varierar mellan 140-170 baht per dag beroende på vilken region i landet man är yrkesverksam i.

I likhet med många ledare före honom vände sig Thaksin följaktligen inte bara till den ekonomiska eliten utan även till den relativt underprivilegierade landsbygdsbefolkningen som ständigt varit konservativa regimers stöd. Det var också bland denna befolkning som det buddhistiska anslaget vann störst gehör. Medan den urbana befolkningen generellt kan sägas vara något tveksamma till den institution som så intimt förknippas med "det gamla Thailand", så utgör sanghan, den buddhistiska munkorden, fortfarande en auktoritet på landsbygden. Landsbygdspolitiker som inte erhåller den lokale abbotens stöd, löper liten chans att lyckas. Detta förhållande har i hög grad förstärkts sedan krisens genomslag 1997 då många thailändare anammade traditionalistiska värderingar som en respons på modernismens svikna löften om en gyllene framtid för alla. "Låt oss återvända till det genuint thailändska!", skallade ropen. Vi klarade oss bättre förr, menade man och fick stöd från högsta instans då kungen i ett tal till nationen betonade vikten av att vara självförsörjande. Med detta i åtanke är det inte speciellt svårt att förstå varför det just är landsbygdsbefolkningen som idag utgör Thaksins enda kvarvarande hopp. Han är, med all rätt, fullkomligt övertygad om att det nyval som planeras till den 2 april detta år kommer att deklarerat honom som segrare, då majoriteten av Thailands befolkning fortfarande lever på landsbygden. Det blir med ovanstående i åtanke heller inte så svårt att förstå varför de tre största oppositionspartierna deklarerat att de kommer att bojkotta det nyval som de sannolikt inte har någon chans att vinna.

Den värdekonserveratism som präglat Thailand sedan den ekonomiska krisen har dock inte begränsat sig till den buddhistiska majoritetsbefolkningen. Även den muslimska befolkningen har reagerat på modernitetens fall genom att ansluta sig till varierande former av traditionalism. För de allra flesta av Thailands ca 7 miljoner muslimer verkar dock detta inte ha yttrat sig i någon mer radikal omfattning än ett ökat intresse för islam samt en mer noggrann efterlevnad av religiösa påbud. Det kommer i diskussionen om Thailands muslimer alltför sällan fram att majoriteten av muslimerna inte alls stödjer separatisternas kamp för ett självständigt och islamistisk Patani, utan snarare deltar i det politiska livet på sedvanligt demokratiskt manér. Likaså saknas det så gott som alltid i diskussionerna om muslimerna i Thailand en redogörelse för de intima kontakter som funnits sedan 1600-talet mellan kungahuset och delar av den muslimska minoriteten i Thailand. Det kan i detta sammanhang nämnas att en av Thailands mest inflytelserika familjer, Bunnag, härstammar från den persiska shejk Ahmad som 1595 bosatte sig i dåvarande huvudstaden Ayutthaya och kom att få stort politiskt inflytande.

För de islamistiska separatisterna som ser ett återupprättat Patani som den enda önskvärda framtiden, utgör dock inte den muslimska majoritetens väg något alternativ. Sedan januari 2004 har denna nu sekellånga konflikt blivit allt blodigare. Attackerna riktar sig numera inte längre enbart mot myndigheter såsom polis och skola, utan även mot civila och den buddhistiska munkorden. Dödsiffran överstiger 1000 personer och försöken från Thaksinregimens sida att kväsa upproret har misslyckat kapitalt. De islamistiska ledarna har dessutom reagerat negativt på de stödpaket Thaksinregimen försökt genomföra i den södra regionen, då dessa betraktas som ett sätt att från Bangkok håll försöka gömma konflikten under en hög med pengar. Därtill kommer att Thaksin stängde ner det forum för dialog mellan de religiösa ledarna i regionerna och bangkokregimen som den förre premiärministern upprättade. Inte heller har hans agerande vid katastrofen i oktober 2004 (ramadan 1425) då 78 muslimer kvävdes till döds i arméns lastbilar, förbättrat läget. På presskonferensen dagen efter konstaterade Thaksin att anledningen till det stora antalet dödsoffer inte berodde på arméns metoder utan på att muslimerna var försvagade av deras årliga fasta. Likaså har avsaknaden av stöd till den södra regionen under den massiva översvämning som rådde i december 2005 inte undgått allmänheten. Thaksin motiverade sin brist på engagemang i denna naturkatastrof med att dem som inte röstar på honom inte heller kan förvänta sig hans stöd.

Det är dock inte bara separatisterna som har reagerat på Thaksins hårdföra behandling av islamisterna i södern. Även stora delar av medelklassen som alltför väl kommer ihåg hur opposition hanterades av militärregimerna har reagerat och konflikten i södern utgör en av de faktorer som tas upp som anledningen till den situation som råder idag. Människorättsorganisationer tillhör också dem som riktar stark kritik mot regimen för dess agerande i södern.

Sammanfattningsvis verkar det som om den probuddhistiska nationalistiska politik som förde Thaksin till makten sannolikt kommer att bli hans fall. Ett antal besvärande omständigheter ledde till den resning vi idag ser på Bangkoks gator, varav Thaksinregimens hantering av konflikten i södern utgör en. Utan tvekan har dock försäljningen av ägarmajoriteten i Shin Corp varit den enskilt mest betydelsefulla faktorn i dramat. För många blev den skattefria utförsäljningen av något de uppfattade som thai till en främmande regim bekräftelsen på vad de länge misstänkt; Thaksin är i första hand en företagsledare och bryr sig om det folk han svurit att tjäna endast då det gagnar hans egna syften. De närmaste dagarna lär visa om de buddhistiska amuletter Thaksin bär i tillräckligt hög grad skyddar honom mot den svarta magi han beskyller oppositionen för att använda.

Referenser:

Phonpaichit, Psuk & Cris, Baker. 2004. *Thaksin: The Business of Politics in Thailand*. Copenhagen: NIAS.

Pierre Wiktorin disputerade 2005 på avhandlingen *De villkorligt frigivna: Relationen mellan munkar och lekfolk i ett nutida Thailand* (Stockholm: Almqvist och Wiksell International). Därefter har hans forskning bl a rört den muslimska minoritetens position i Thailand.